□ หนังสือชุดพงศาวดารล้านนาไทย

ตำนาน
เจ้าเจ็ดตน

□ ว่าด้วยวงศ์ทิพย์ช้าง หรือทิพย์จักรวเนจร
พรานบ่าผู้กู้อิสระภาพละคอนลำปาง และเชื้อวงศ์สืบต่อ
มาคือเจ้าฟ้าชายแก้วผู้ให้กำเนิดแก่เจ้าเจ็ดตน ผู้มีบทบาท
สำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนาไทยระหว่าง พ.ศ.๒๒๗๑
ถึง พ.ศ.๒๓๒๔

สงวน โชติสุขรัตน์

ถ่ายทอดจาก
ต้นฉบับอักษรพื้นเมือง

-ของ-

นายสิงฆะ วรรณสัย

จัดพิมพ์เมื่อ กันยายน ๒๕๑๑

ราคาเล่มละ ๓ บาท

□ หนังสือชุดพงศาวดารล้านนาไทย

ตำนาน
เจ้าเจ็ดตน

□ ว่าด้วยวงศ์ทิพย์ช้าง หรือทิพย์จักรวเนจร
พรานบ่าผู้กู้อิสระภาพละคอนลำปาง และเชื้อวงศ์สืบต่อ
มาคือเจ้าฟ้าชายแก้วผู้ให้กำเนิดแก่เจ้าเจ็ดตน ผู้มีบทบาท
สำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนาไทยระหว่าง พ.ศ.๒๒๗๑
ถึง พ.ศ.๒๓๒๔

สงวน โชติสุขรัตน์

ถ่ายทอดจาก
ต้นฉบับอักษรพื้นเมือง

-ของ-

นายสิงฆะ วรรณสัย

จัดพิมพ์เมื่อ กันยายน ๒๕๑๑

ราคาเล่มละ ๓ บาท

โปรดแก้คำผิดก่อนอ่าน

หน้า	บรรทัดที่	คำว่า	แก้เป็น
๒	๑๖	ฝ่ายสนาม	ฝ่ายเหนือ
๔	๔	นายทิพย์ผู้มี	นายทิพย์จักรผู้มี
๕	๑๗	สินนาค	สินาค
๖	๑๑	ข้างยุท่างขาย	ข้ายุท่างขาย
๘	๑๔	ตช ฤทธี	เตชะฤทธี
๘	๑๕	บ นพ มอง	บ้านพเมอง
๑๑	๑	น้องฉันเดียวกัน	น้อมฉันเดียวกัน
๑๔	๔	บีเบิกสี	บีเบ้กสี
๑๗	๑๕	บ้านหั สือ	บ้านหัวเสือ
๓๗	๒	เท่าหั้ก่อนแลฯ	เท่านั้ก่อนแล

คำนำ

ตำนานเจ้าเจ็ดตน เล่มนี้ ข้าพเจ้าได้ถ่ายทอดมาจากต้นฉบับอักษรพื้นเมือง (ตัวเมือง) ซึ่งอาจารย์มหาสิงฆะ วรรณสัย มีเมตตาจิตได้นำมามอบให้ข้าพเจ้า ด้วยเห็นว่าข้าพเจ้ามีความสนใจในทางนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านดูรู้สึกว่า ตำนานฉบับนี้ มีเนื้อความพิสดารกว่าฉบับอื่นที่ได้พบมา และผิดจากพงศาวดารโยนก ของพระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค) เป็นบางตอน ข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรจะจัดพิมพ์ขึ้นเผยแพร่ เพื่อผู้สนใจและผู้ใคร่ในการศึกษาในวิชาการด้านนี้ จะได้ศึกษาประวัติศาสตร์ลานนาไทย สมัยตั้งแต่ พ.ศ.๒๒๗๑ จนถึง พ.ศ.๒๓๒๔ ในช่วงระยะเวลา ๕๓ ปีนี้ มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในดินแดนลานนาไทยบ้าง

ในการถ่ายทอดจากอักษรพื้นเมือง ข้าพเจ้าใช้หลักการเทียบตัวอักษรตามแบบที่พระเดชพระคุณ พระธรรมราชานุวัตร (ฟู อตฺตสิโว) เป็นผู้วางหลักการไว้แต่หากมีการตกบกพร่องไปบ้าง เพราะความรู้ไม่เท่าถึงของข้าพเจ้า ๆ ก็ขอรับผิดและขออภัยไว้ ในที่นี้ด้วย

อนึ่งการเขียนชื่อ**เมืองละพูน** หรือ **ละพูน** และชื่อ

เมือง **ละคอนลำปาง** ซึ่งมีความ หมายมาจากคำว่า เมือง ล้วะ(ชื่อ)อ้ายคอนลำบ้าง นั้นเขียนตามอักษรพื้นเมืองซึ่ง ทำให้ทราบได้ว่าเมืองที่มีชื่อขึ้นต้นคำว่า"ละ" นั้นจากคำ ว่า"ล้วะ"ซึ่งเป็นผู้สร้างเมืองมาแต่กาลก่อนโพ้น และต่อ มามีพวกเม็งคือมอญ มาบูรณะสร้างเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น ใหม่ และมีอำนาจปกครองพวกล้วะสืบมา จนกระทั่งมี พวกไทยยวน(คนเมือง)มาชจัดอิทธิพล ของพวกเม็งหรือ มอญออกไปแล้วสถาปนาอาณาจักรของพวกไทยยวน(คน เมือง)ขึ้นทางภาคเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน ซึ่งเรียก ว่าอาณาจักรลานนาไทยสืบมาจนกระทั่งได้เข้ารวมกับไทย สยาม(ไทยกลาง) จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเหตุการณ์ตอน นี้ท่านจะได้ทราบจากหนังสือเล่มนี้

ข้าพเจ้าหวังว่า หนังสือเล่มนี้ คงจะอำนวย ประโยชน์ด้านประวัติศาสตร์ลานนาไทย ให้แก่ท่านบ้าง ตามสมควร

ขอได้รับความนับถือจากข้าพเจ้า

สงวน โชติสุขรัตน์

24/1 ถนนโชตนา เชียงใหม่

สงวนการพิมพ์

๗ กันยายน ๒๕๑๑

ตำนานเจ้าเจ็ดตน

สงวน โชติสุขรัตน์
- แปล -

จากต้นฉบับอักษรไทยยวน(สมุดข่อย)
ของ นายสิงฆะ วรรณสัย

๏ จุลศักราช ๑๐๙๐ ปีกัดเร้า วันมังแรนร่ำกิน เชียงใหม่ เทพสิงห์ปราบได้ซ้ำเจ้าองค์คำมาปราบแถม เป็นดังกล่าวมานี้แล ในกาลหว่างนั้น เมืองล้านนาไทย เกิดศึกชแห่ง ยามนั้นยังมีธเจ้าตนหนึ่ง อย่นายาง ธ ตนนั้นเลี้ยงพรมเลี้ยงพราย สักเสินตนว่าเป็นเจ้าตนบุญ ยามนั้น คนทั้งหลายลวดหลิ่งน้อมค้อม.ข้ามาหามากนัก ธุหลวงเจ้าวัดสามขา และธุหลวงบ้านพ่อนก็ลาสิกขา ออกมาเป็นเสนาแห่งธุนายาง ในเมืองละคอนหาเจ้าบ่ได้ มีแต่พ่อเมืองทั้งสี่ ค่อย.กาะกุมกันอยู่หาไผสิทธิ์ขาดบ่ได้ คำอันนั้นก็.ล่าลือชาไปถึงเมืองละพูน ว่าเจ้าตนบุญมา เกิดนายาง เจ้าเมืองละพูนจึ่งแต่งใช้ท้าวมหายศหลวงคุม

จุลศักราช ๑๐๙๐ ตรงกับ พ.ศ. ๒๒๗๑

เอาทัพไปเมืองละคอน เข้ากุมรบกันที่บ่าตัน กุมเอา
เมืองละคอนแตกกระจัดกระจายไป ตนบุญนายางหนีไปอยู่
วิหารหลวงลำปาง ชาวละพูนไปแวดไว้ ถึงเมื่อกลางคืน
จักดาใกล้แจ้ง ตนบุญนายางอันหนีล่องไป ชาว
ละพูนติดตามไปทันกัน ฝ่ายตนบุญนายางกับเสนา
ซ้ายขวาเคียด ลวดพากันเอาไม้ค้อนและไม้ล้อมกระทุ้
ร้วนารบชาวละพูน จักดาใคร่แตกหนีคืน แต่เป็น
เดราะห์จำกรรมถึง ลูกสีนาดถูกหว่างคิ้วเจ้าตนบุญท่าว
ลงที่นั้น เสนาทั้งสองเข้าเพื่อเข้าเอา เสนาทั้งสองซ้ำถูก
สีนาดแถม เสนาบ้านพ่อนถูกจับหางตา เสนาสามขา
ถูกหัวล่วดเสียงชีวิตเสียที่นั้น ฯ

๏ ท้าวมหายศละพูนถอยคืนมาอยู่วัด หลวงลำปาง
แล้วแต่งใช้เรียกร้องไพร่ไทยบ้านเมืองออกมา แล้วเก็บ
เงินค่าหลังค่าคอ ผู้ใดขัดขวาง หล้างควรดีฆ่าก็ฆ่า
หล้างควรดีตีก็ตี มีอันใดกรีบร้อนเอาเสีย เดือดดังร้อน
ทั่งฝ่ายสนาม อันเป็นผู้แต่งบ้านพองเมือง มีแสน
หนังสือแลแสนเทพ นายเรือน จะเรน้อย บ่สู้ขัดขวาง
ท้าวมหายศละพูน จึงแต่งหื้อหาญพาง้า หาญพ่าแมบ

ทั้งหาญฟ้าฟน ขนเมอพร้อมเพรียงกันกับแสนหนังสือ
และท้าวขุนยังสนาม เหมือนดังถือความเมือง แล
หาญฟ้าแมบ หาญฟ้างำและหาญฟ้าฟน เขาสัญญาพับตา
รอกัน ลวดพันแทงกันกลางสนามหั้นที่นั้น เป็นอัน
ขลำเขลือก โกลาหลลวดแตกขจัดขจาย เข้าทางห้วย
ทางดอยไป ขุนแต่งเมืองคือจะเรน้อย และท้าวลิ้นก่าน
และนายน้อยธรรมและชาวบ้านชาวเมือง ละบ้านจองหอ
เรือนเสีย หนีลไปอยู่เมืองต้า เมืองลอง เมืองเมาะ
เมืองจาง ชุแห่ง ฯ

◎ ในขณะ ยามนั้น ธุเจ้าวัดชมภูกมาคดเอนดู
ศรัทธาบ้านเมือง จึงเรียกร้องเอาท้าวขุนทั้งมวล ทั้ง
ท้าวลิ้นก่านและจะเรน้อย มาปรึกษาว่าบัดนี้หาผู้จะขด
จะแข่งบ่ได้ หั้นคนตายผู้เดียว ก็ปอยพากันละบ้านเมือง
เสียฉันนี้ เราจะ(ลา)สึก(ขา)แก้ไข เอาบ้านเอาเมือง
หอท่านทั้งหลายได้ ขับหอกันมานับเสยง ไว้แต่ผู้หญิง
เราจักเป็นหัวพลออกรบชาวละพูน กันบ่แพ้กหอตัดคอ
เราไหลน้ำเสีย เราจักสึกวันนี้และ ว่าอน ฯ

◎ ที่นั้น ขุนเมืองทั้งหลายจึงไหว้สาว่า ขอครูบา

เจ้าตนนั้นจิ่งเมตตาว่าครั้นห้อเราสิก พ่ยออกศรัทธาทั้ง
จะหลายปลงคำเรากาฉันใดแล บ่เสียเมือง เราจะจัดท้าว
ขุนบ้านเมืองทั้งมวล ก็ขอกับตามแต่ชุอัน ครูบาเจ้าตน
นั้นจิ่งมาเล็งหันยังนายทิพย์ผู้มีสติปัญญา กล่งแข็งว่องไว
เฉลียวฉลาด ยิงสินาดและธน อาจจักเป็นหัวพลชนรบ
ยังข้าศึกได้ ครูบาเจ้าตนนั้น จิ่งไปสู่นายทิพย์จักรแล้ว
จิ่งกล่าวว่า ดูราบาสก ดังสถานบ้านเมืองทั้งมวลก็เป็น
อันสูญเสีย หาผู้จักเป็นเค้ากล่งแข็งต่อสู้ชาวละพูนบ่ได้
เราก็เล็งหันแต่บาสกและ ยังจักเป็นหัวพลต่อสู้รบข้าศึก
ป้องกันเอาบ้านเมืองได้ แต่นายทิพย์จักรจิ่งว่า ด้วยข้า
ศึกชาวละพูน หากเป็นคนเทียวดินกินเข้าเหมือนกัน บ่
มีคำหย้าน คำกลัวสังเท่าเม็ดงากาคิดแล เท่าเว้นไว้แต่
คำดินบินบนสิ่งเดียว เท่าว่าผู้ข้าก็ใช่เชื้อเจ้าบ้านผ่าน
เมืองแลเท่าว่าข้าก็กล่งแข็งเอาบ้านเอาเมืองแล้ว จักห้อ
เป็นเมืองแห่งผู้ข้าแท้ ข้าก็บ่ว่าข้าจักคิดบ่ห้อตกข้า บ่ห้อ
เสียบ้านเสียเมืองสะดอนแล ว่าอั้น ๆ

๏ ครูบาเจ้าตนนั้น ก็พู่จ่าท้าวลินก่านและจะเร
น้อย ชุนเมืองไพร่ไทย บ้านเมืองทั้งหลาย ก็ยินดีชุดน

ก็ตั้งสัจจาต่อกันไว้ว่า กันว่าชนะข้าศึกเบิงจากแท้ ก็อับบ้านเวนเมืองหื้อนายทิพย์จักรเป็นจอม ครอบ ครอง บ้านเมือง ก็ตั้งคำสัจจต่อกันยังกลางคณะฉันนี้ นายทิพย์จักรว่ากันอั้นก็ขอคนดีสัก ๓๐๐ ขุนเมืองทั้งหลายก็คาน (เกณฑ์)คนหื้อ ๓๐๐ แล้ว ถึงนานัตตรัตตะ วันยามดีก็ยกไป ทิพย์จักรวเนจรจึ่งปอนเอาคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ๓ คนมี หมื่นยศ ๑ หมื่นจินะ ๑ น้อยธะ ๑ ยามดึกเวลาคนหลับพร้อมพรัก จึ่งพากันเข้าแวดวัดลำปาง จัดแจงคนเฝ้าประตูและอยู่ชุประตู จึ่งมีคำสัญญาไว้ว่า คันเดือดดังทังในเขาแตกออกมา หื้อสูฝูงนี้ แล่นพ้นแทงเอาเทอะเนอ ว่าอั้น ฯ

◎ ทิพย์จักรก็พาเอา หมื่นยศ ๑ หมื่นจินะ ๑ น้อยธะ ๑ คลานเข้าที่ท่อน้ำไปเขาบ่รู้จักว่าผู้ใดเป็นท้าวมหายศ เขาจึ่งถลิถามว่าท้าวยังไหนจา ตูข้าเป็นคนใช้ลุกละพูนมาแล ว่าอั้น ยามนั้น ท้าวมหายศเล่นหมากรุกอยู่ ร้องตอบว่า กูมี่ จึ่งรู้จักแน่แล ทิพย์จักรวเนจรยกสินนาดขึ้นยิงท้าวมหายศ ท้าวะแบงหงายลง แล้วก็ไล่แทงไล่พ้น เดือดดังเป็นโกลาหลหั้นแล เขาชาวดียว

กันก็พันก็แทงกันก็มีมากนักแล แตกออกประตู ยัดยู้กันออกมาก็มีแล ฯ

◎ หมู่คน ๓๐๐ อยู่ทังนอกประตู ก็แล่นพันแทงตายเบ็นอันมาก แตกกันไปเบ็นกระจัดกระจาย ไล่ติดตามไปถึงปากคอง แล้วลวดปล้ำไม้โด่นถมหนทางเสียหื้อแน่นหนาดีแล้ว จึงพากันกลับคืนมาถึงฮ่างฉัตร (ห้างฉัตร) มาสักการะบูชายื่นโยงอารักษ์เจ้าขุนตานแล้ว คืนมายอบยั้งที่บ่าแก้ว แล้วจึ่งจักเรียกร้องเขาเจ้าไพร่ไทยเจ้านายท้าวขุนแล สมณะพราหมณ์ หื้อมาหาบ้านหาเมือง หอไผเรือนมัน ไปหาไร่หานา บ้านเมืองสุขเกษมชุ่มเย็น ไพร่ยุ่ท่างค้า ช้างยุ่ท่างขาย เบ็นหว่างเบ็นคราว ก่อนหั้นแล ฯ

◎ ในกาลนั้น เทวดาอารักษ์และท้าวขุนไพร่ไทยบ้านเมืองทั้งมวล จึ่งพร้อมกันอุสสาภิเษกยังนายทิพย์จักรหื้อเสวยราชสมบัติ หื้อเบ็นพระยาในเมืองละคอนปรากฏชื่อว่า พระยาสุละวะฤาไชย กับด้วยราชเทวีตนชื่อว่าพิมพาราชเทวีอยู่ครอบครองราชสมบัติ สัณฐานบ้านเมือง แต่เวียงคอกงัวก็มีแล ฯ

๏ ตั้งแต่นั้นไปภายหน้า พิมพาเทวีทรงครรภะได้
๑๐ เดือนก็ประสูติได้ลูกชายผู้หนึ่ง มีปุริสลักขณะ
บ้วรมวล พระยาตนพ่อจิ่งใส่ชื่อว่า นายอ้ายราชกุมาร
หั้นแล ถัดแต่นั้น ซ้ำเกิดมาแถมชายหนึ่ง ใส่ชื่อว่า
นายแก้ว ถัดจากนั้นมาแถมหญิงหนึ่ง ชื่อว่านางคำ
ถัดแต่นั้นมาแถมชายหนึ่งชื่อว่า นายคำพา ถัดแต่นั้น
มาแถมชายหนึ่งชื่อนายพ่อเรือน ถัดแต่นั้นมาแถมหญิง
หนึ่ง ชื่อว่านางกลม ทั้งมวลมี ๖ คนหั้นแล ฯ

๏ เจ้าพระยาสุละวะฤาชัยร่าเบิ่งว่า แผ่นน้ำหลัง
ดินก็บ่มีไผปลงบั้นหื้อ เท่าแต่ว่าปชานราษฎร์บ้านเมือง
หากยกยอหื้อเป็นเจ้าเป็นใหญ่ จิ่งจักมีบั้นณาการของ
ฝาก ดอกไม้ขันตอใช้ไปถึงโป่บ้านหนองมุยยังเมือง
เชียงใหม่ ขอเป็นกราบไหว้ทูลสาถึงกษัตริย์อังวะ โป่
หนองมุยแจ้งแล้ว ก็ลงไปปฏิบัติไหว้สากราบทูลกษัตริย์
เจ้าอังวะ กษัตริย์เจ้าจิ่งปลงวางแผ่นน้ำหลังดิน หื้อ
เมืองละคอน ซ้ำท่านใส่ชื่อแถมใหม่ว่า พระยาไชย
สงคราม หั้นแล ฯ

๏ ภายหน้าแต่นั้น ชาวละพูนยังขอดเวรหมาย

หมั้นบ่หาย จึงแต่งใช้คนดีไปกลางคืน หย่องเข้าไปแวด
เรือนเจ้าพระยาไชยสงครามไคว่รอดแล้ว เขาก็เอาสินาด
ปราบเข้าไปในเรือน เพื่อจักว่าถูกพระยาไชยสงครามใน
คืนนั้น แต่บุญของหลังท่านแล เทพยดาบ้านเมืองหาก
ชักชวน ท่านก็บ่นอนเรือนหลังนั้น ไปนอนเรือนหลัง
ใต้ ข้าศึกบ่หันตนเจ้า เขาจึ่งเอาไฟเผาเรือนขึ้น ใน
ขณะยามนั้น เจ้าพระยาไชยสงครามสดุ้งตื่นพั่งขึ้นไปถือ
เอาสินาดกับมุดห้อยคอ แล่นไปถึงที่ใกล้ข้าศึกแล้วกุ่ม
คว้าหาคระแนง(เขน่งใส่ดินปืน)บ่มี ยามนั้นข้าศึกก็พา
กันหนี เจ้าก็พึกงว้าย(กลับ)ขึ้นเมือเอาคระแนงยังเรือน
ไปได้แล้ว แล่นไปทันข้าศึกยังทุ่งสานกลางนา ก็ยอ
สินาดยิงข้าศึกร่วมไร่นาเดียวกัน ยิงตก ๓ คน ข้าศึก
แตกขจัดขจาย ละลดละลาย ตกตาผึ้งขี้เหล็กตาย ไขว่
ขว้างไปมาก็มีแล ภายลุน ชาวละพูนกลัว ตช ฤทธิ์
เจ้าลวดแต่งใช้ไปสืบสันไชยไมตรีเอากันเป็นบ้านพี่เมือง
น้อง ค้าขายไปมาหากันแล หั้นแล ตั้งแต่นั้นมา
เจ้าพระยาสุละวะไชยสงคราม อยู่พ่าเพ็งข้าศึงกินทาน
พั้งธรรมเมตตาภาวนาตราบเสี้ยงอายุ ก็จุติไปสู่ปรโลก

ภายหน้าแล ฯ

๏ ยามนั้น เสนาอำมาตย์ เจ้าบ้านเจ้าเมืองทั้งมวล ก็พร้อมกันเลิกซากส่งสการแล้ว ปลงบ้านเวนเมืองห้อ เจ้าพระยาชายแก้วสืบแทนหั้นแล ฯ

๏ ในกาลยามนั้น หัวเมืองทั้งมวล ก็ขลำเชลือก เยือกไหว บ้านไผเมืองมั่น ชิงกันเป็นเจ้าเป็นนาย เกิดเป็นโกลาหลชุแห่ง ฝ่ายทางละพูน เชียงใหม่ บ้านสันวังพร้าว ทะกาน หนองหล้อง ล่องลี่ สะปุง บ่าซาง บ้านเหนือรบบ้านใต้ บ้านใต้รบบ้านเหนือ เป็นศึกเป็นโจร ฆ่าฟันกันดังอั้น เมืองละคอนแสนพันและน้อย ธรรมและท้าวล้นก่าน และขุนเมืองพร้อมกันไปไขฆ่าเจ้าชายแก้วและนายพ่อเรือน ถึงซึ่งได้เอาครอบครัวลูกเมียหนีไปพึ่งเจ้าเมืองแพร่ ขอพึ่งพาอาศัยเป็นหว่างเป็นคราว ขอเป็นสันไชยไมตรีติดต่อสืบไปเบื้องหน้า แล้วจึงขอเอาริพลคนศึกกับเจ้าเมืองแพร่ ได้แล้วพิกงว้าย (กลับคืน) ขึ้นมา เจ้าชายแก้วและนายพ่อเรือน ทั้งสองพี่น้องนำทัพมาถึงเมืองกอกงัว เมืองละคอน จอดทัพอยู่ที่นั่นแล้ว ถึงวันรุ่น รุ่งเช้าเจ้าทั้งสองมีริพล ๒๕๐

คน เลียบริมฝั่งแม่น้ำวังฝ่ายวันออกล่วงไป น้อยธะก์
เอาริพลคนศึกขึ้นมาปะกันที่ลำปางกลาง ก็รบกับด้วยกัน
พันดั้ง นายพ่อเรือน เคราะห์ข้ากรรมเถิง ลูกสินาด
ลวดเม้ยนชีวิตตายไปเสียที่นั้น จิ่งพาเอากันคืนเมือเมือง
แพร่ที่เก่าแล ฯ

◎ ในกาลยามนั้น ล้านนาไทยทั้งมวลก็ขลำเขลือก
เป็นโกลาหล ม่านโป่คามณีและหลานซะโป่ก็ยกทัพลง
มาแต่เมืองอังวะ มากุมเชียงใหม่ดั่งอั้น เจ้านายท้าวขุน
เมืองเชียงใหม่ก็บ่ทัดบ่แม่นกับด้วยกัน หาผู้จักอาสากล่ง
แข็งบ่ได้ ก็ลวดเอาเจ้าตนนางเทพลูกเจ้าองค์คำและลูก
บ้านไทยไปก็มีแล อันหื้ออยู่กับบ้านกับเมืองก็มีแล อัน
ยังอยู่กับบ้านกับเมือง มีเจ้าพระยาจ่าบ้านบุญมา โป่คา
มณีได้เมืองแล้วก็นั่งอยู่ในเชียงใหม่ จิ่งแต่งแม่ทัพออก
ฟาดตีชุบ้านชุเมือง หื้อโป่หลังคำกุมเอาริพลไปทางเมือง
ละคอน ทั้งมวลพร้อมกันมีบุปผาราชา เข้าตยกดอกไม้
และเข้าของเงินคำ ออกมาถวายน้อมบ้านเวนเมือง หื้อ
ม่าน ม่านก็บ่กระทำร้ายกวนคัว (รบกวน) ประการใด
ม่านซ้ายกจากเมืองละคอน ไปเมืองแพรู่ เมืองแพร่ก็

น้องฉันเดียวกัน โป่มานรู้ว่าเจ้าชายแก้วหนีไปอยู่เมือง
แพร่ จึงหาตัวเจ้าชายแก้วเข้ามาถ้องถาม เจ้าชายแก้วก็
ไหว้สาเจ้าเมืองแพร่นั้น หื้อโป่มานได้แจ้งชุอัน โป่มาน
หลังดำจึงชักนำเอาเจ้าชายแก้วขึ้นมาเมืองละคอน แล้ว
ไล่เลียงต่อไต่กับด้วยกันทั้งแสนพันและน้อยธรรม ท้าว
ล้นก่าน กับเป็นที่บ่ตกบ่ลงกับด้วยกัน โป่มานจึงพาไป
เมืองอังวะ กราบทูลไหว้สาแต่ต้นถึงปลาย กษัตริย์เจ้า
อังวะ จึงสืบเสียว่าเจ้าชายแก้วเป็นผู้ดี จึงชุบเลี้ยงตั้ง
เจ้าชายแก้วขึ้นพ้าสีหอราชธานี พ้าหลวงชายแก้ว ปลง
วางเมืองละคอน หื้อเจ้าพ้าหลวงชายแก้ว หื้อท้าวล้น-
กานและแสนพันเป็นเสนา กราบทูลลามาถึงละคอน อยู่
บ่เมินนานเท่าใด ท้าวล้นก่านกับแสนพัน น้อยธะ
พร้อมกันจักชิงเอาเจ้าพ้าหลวงชายแก้วกินเมือง เมื่อภาย
ลุนผิดเถียงกัน ส่อพ่องกัน เจ้าพ้าหลวงชายแก้วกับท้าว
ล้นก่านและแสนพัน น้อยธรรมลวดเกิดความวิวาทผิด
กับด้วยกัน ลวดคาน (สาบาน) กันจักดำน้ำต่อกัน กัน
ผู้ใดก้าน (แพ้) เอาชีวิตเป็นแดน

① ม่านโป่เจียกและจะเรชะกายนายทัพทั้งมวล ก็

ห้อเจ้าพ้าหลวงชายแก้วและท้าวลิ่นก่านต่อกัน ท้าวลิ่น-
ก่านมุดลงผดซะดาบ่ทันเบี่ยกพูดออกมา พันเจ้าพ้า
ชายแก้วลงน้ำอยู่ตามสำราญ ท้าวเพ็กพ้าเชียงรายลงเอา
เจ้าพ้าหลวงชายแก้วออกมา โบ่ม่านก็มีอาชญาห้อมันเอา
ท้าวลิ่นกานกับน้อยธรรมเฆียนฆ่าเอาเข้าของเงินคำเสียง
แล้วก็เอาประดาเสีย พันดั่งแสนพันบ่ได้ฆ่า มันลักหนี
พ้นไปวันวาแล้ว ฯ

◎ อยู่บ่นานเท่าใด โบ่ม่านก็ยกทัพออกไปเมือง
ลาวเสียสิ้น แสนพันก็กลับคืนมาเซาะชวนเอาคืน ผู้คน
แตกตื่นเข้าสิ้นข้าช่องอยู่บ่า อยู่คุมห้วยหว่างดอย กับทั้ง
พระยาน้อยมโนกับเชียงมุ และปู่มังแล ทัพสิริจอพร้อม
กันขับคนเข้าตั้งยางกก กับทั้งหนานกาวิละหนึ่ง เขาชุ
คนรอมคนได้แล้ว พากันเข้าแวด กุมเอาบ้านเกียง รบ
กันกลางคืนจักดาใกล้เวง ฝ่ายทั้งแสนพัน ม่านมังแร
แตก ไพร่ไทยหนีเข้าป่าเข้าเถื่อนไปเสียงแล ก้วยเชียง
กลวดขันขี่ม้าหนีไปเมืองลาวเสีย ละม่านมังแรและแสน
พัน ขนานลังกา ทัพหมู่คำไว้ ฯ

◎ ขณะยามนั้น โบ่จึกไปเมืองลาวและพิกคืน

มาจอดทัพอยู่ลำปางหลวง เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก็ไป
ต้อนรับโป่เจียก ปฏิบัติไหว้สาชุประการ โป่เจียกได้
ตรัสแจ้งแล้วก็ใช้ไปมัดเอาบ้านมังแร แสนพัน ทัพสิริจอ
ชนานลังกาได้แล้ว เอาไปฆ่าเสีย ยังแต่พระยามโนบ้าน
สันและหนองหล้อง ล่องลี่ แตกตื่นเข้าไปสู้ซ่อนอยู่ยัง
ป่ายังเถื่อน ม่านตามตวยไปได้ จับยับเอาใส่ขื่อคามา
ลำปางแล้ว เก็บเอาไปฆ่าเสียหั้นแล ลุนแต่นั้นไปภาย
หน้า ม่านโป่เจียกจึ่งขับเอาริพลคนศึก มีโป่สี่ทัพ จัด
ลงไปรบเอาเมืองศรีอายุธิยาหั้นแล ฯ

๏ **ทน** จักจำด้วยลูกเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก่อนแล
เจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว ครอบครองราชสัณฐานเมือง
ละคอน มีลูกกับนางจันทาราชเทวี ด้วยลำดับฉันนี้แล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๐๔ ตัวปีเต่าเส็ด (พ.ศ. ๒๒๘๕ ปีจอ
จัตวาศก) ลูกอ้ายเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วเกิดออกมาได้เข้า
บวชในศาสนา ครูบาอาจารย์เจ้าบัญญัติใส่ชื่อว่า เจ้า
ขนานกาวิละเป็นปฐมก่อนแล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๐๖ ตัวปีกาบไจ้ (พ.ศ. ๒๒๘๗ ปี
ชวดฉศก) ผู้ชายถ้วนสอง เกิดมาใส่ชื่อว่าคำสมแล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๐๘ ตัวปีรวายยี (พ.ศ. ๒๒๘๙ ปีขาลอัฐศก) ลูกผู้ชายถ้วนสามเกิดมาได้เข้าบวชในศาสนาครูบาอาจารย์เจ้าบัญญัติใส่ชื่อว่า เจ้าน้อยธรรมลังกาแล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๑๐ ตัวปีเบิกสี (พ.ศ. ๒๒๙๑ ปีมะโรงสัมฤทธิศก) ผู้ชายถ้วนสี่ เกิดมาใส่ชื่อว่า เจ้าดวงทิพย์ แล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๑๒ ตัวปีกดสง้า (พ.ศ. ๒๒๙๓ ปีมะเมียโทศก) ซ้ำเกิดมาหญิงหนึ่ง ใส่ชื่อว่า ศรีอโนชา แล ฯ (สร้างกู่บรรจุอัฐไว้ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง อ. เกาะคา ลำปาง)

ศักราชได้ ๑๑๑๔ ปีเต่าสัน (พศ.. ๒๒๙๕ ปีวอกจัตวาศก) เกิดออกมาแถมหนึ่ง เป็นลูก (หญิง) ถ้วนสอง ใส่ชื่อว่าศรีวรรณาแล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๑๖ ปีกาบเส็ด (พ.ศ. ๒๒๙๗ ปีจอฉศก) เกิดออกชายหนึ่ง ใส่ชื่อว่าเจ้าหมูหล้า เป็นชายผู้ถ้วนห้า แล ฯ
ข

ศักราชได้ ๑๑๑๘ ตัวปีรวายไจ้ (พ.ศ. ๒๒๙๙ ปีชวดอัฐศก) เกิดออกมาแถมชายหนึ่ง ใส่ชื่อว่า เจ้า

คำผัน เป็นผู้ชายถ้วนหกแล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๒๐ ตัวปีเบิกยี (พ.ศ. ๒๓๐๑ ปีขาล สัมฤทธิศก) เกิดออกมาแถมหญิง ๑ ใส่ชื่อว่าศรีบุญทัน เป็นหญิงผู้ถ้วนสาม แล ฯ

ศักราชได้ ๑๑๒๒ ตัวปีกดสี (พ.ศ. ๒๓๐๓ ปีมะโรงโทศก) เกิดออกมาแถมชายหนึ่ง ใส่ชื่อว่าเจ้าบุญมา เป็นชายผู้ถ้วนเจ็ด เป็นน้องหล้าแห่งท่านทั้งหลาย เล่าพันดั่งนางศรีวรรณาและนางศรีบุญทันนั้นบ่ได้เลยง อันได้เลี้ยงใหญ่สูงและได้นั่งช้างเสวยเมืองนั้นม ๗ ชายพี่น้องกบหญิงหนึ่ง

◎ ดังนายคำพาน้องเจ้าพาหลวงชายแก้ว มีลูก ๓ ชาย ผู้ ๑ ชื่อว่า นายนันทเสน ผู้หนึ่งชื่อว่า นายจุมปา ผู้หนึ่งชื่อว่า นายก้อนแก้ว แล ฯ

นางคำ มีลูกสองชาย ผู้หนึ่งชื่อว่านายชัตติยะ ผู้หนึ่งชื่อว่า นายคำฟอนแล ฯ

นางกลมมีลูกชาย ๑ ชื่อว่านายวันทราชา และกับหญิง ๑ ชื่อว่า นางตาดำแล ฯ

นายคำพ่อเรือน มีลูก ๕ ชายกับหญิง ๑ ผู้พี่อาย

เค้าชื่อว่า นายวงษา ผู้ถ้วน ๒ ชื่อว่าพุทธวงษ์ ผู้ถ้วน ๓ ชื่อว่า นายคำมูล ผู้ถ้วน ๔ ชื่อว่า นายน้อยกาวิละ ผู้ถ้วน ๕ ชื่อว่า นายคำลือ ผู้หญิง ๑ ชื่อว่า นางจันทา ก็มีแล ๆ

๏ ที่นี้ จักจำด้วยโป่เจียกม่าน ๔ โป่ ๔ ทัพ ยกไปเมืองอโยธิยาก่อนแล ทางเมืองละคอนก็ห้อเจ้าคำสมเป็นแม่ทัพคุมเอาริพลไปกับโป่เจียก ยกทัพไปเมืองอโยธิยา ภายหลังนั้นม่านอันอยู่กับเมือง ก็กวนควี อุบายโทษใส่บาปไหม ไพร่บ้านข้าเมือง อยู่ไหนกินไหนบ่ได้ ทั้งเจ้าสมณะพราหมณ์เก็บ่มีสุข ดังอั้น เจ้าฟ้าชายแก้วหันข้าเจ้าไพร่ไทยเป็นทุกข์จิ่งละบ้านละเมืองไว้ห้อแก่ลูกเมียเลท้าวขุนเสนาอามาตย์ อยู่รักษา พันเจ้าก็เข้ามาปฏิบัติอยู่บำเริญ เผ้าคันม่านโป่อภัยคามิณีอยู่ยังเมืองเชียงใหม่ พอห้อม่านถือดี บ่ห้อม่านกวนควีบ้านเมือง ๆ

๏ ในกาลนั้น พระยาเมืองไชย.เละนายอ้าย.มืองละพูน พันม่านโป่อภัยคามีนียังเชียงใหม่ โป่อาเกียะคามณีแตกหนี เจ้าฟ้าชายแก้วก็ได้ตามตายโป่อา.เกียะคามณี

ไปเมืองอ่างวะ พันดังพระเมืองไชยและนายอ่ายเมือง ลพูนแพ้ (ชนะ) แล้ว ก็แต่งใช้แก้วหาญไปกวนควีเมือง ละคอน เก็บเอาเบี้ยเอาเงิน ใส่หน้าชโทษบาปไหม เมีย ม่านเมียเม็ง อย่ไหนกินไหนบ่ได้ เก็บเอามานับเสี้ยง ดั่งอ้น เจ้ากาวิละเป็นเค้า เจ้านายลูกหลานน้องนุ่งท้ง มวล ก็ค่อยพากันบ่ดบ่วรุมราเอากันรักษาบ้านเมือง ก็ บ่อ่อนแท้ ก็บ่แข็งแท้ ก็ค่อยเกาะกุมกันอยู่ เมินบ่นาน เท่าใด โบ่ม่านอาเกียะคามณีพิกลุก (กลับมาจาก) เมือง อ่างวะ มายกเอากองทัพมาแวดเมืองลพูน เมืองลพูน ซ้ำแตกขจัดขจายไป พระเมืองไชยลวดหนีไปตกเมือง ช่อ ต่อเท้าบัดน้แล ฯ

๏ โบ่อาเกียะคามณีมาเป็นโมยหวาน ยังเมือง เชียงใหม่ ในกาลนั้น พระยาจันทร์หนองหล้องอันพ่าย ไปตกเมืองลาวนั้น คันรู้ข่าวว่าม่านยกทัพหนีเสียเมือง ละคอนไปแล้ว พระยาก็พักคืนมารบบ้านหั.สือ ดอน ไฟ บ้านก้อม พระยาจันทร์แตกคืนไปเมืองลาวแถมดัง เก่า ฯ

- โมยหวาน หรือมะยีหวุ่น ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการของพม่า

๏ ลุนั้น เช๊คคายสุริยะเมืองเถิน กับแสนสุทธน
และแมงจองกอ นายน้อยชุมภู ยกทัพขึ้นมาตั้งอยู่สบ-
ปราบ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว จึ่งชักเกณฑ์เจ้ากาวิละ
ตั้งเป็นลูกอ้ายคุมเอาริพลคนทัพทั้งไทยและม่านเงี้ยว ลง
ไปถึงสบปราบยามกลองจ้าย ก็ขับเอาริพลเข้าแวดล้อมทัพ
ชาวเถิน บ่ทันได้ว่ายังอยู่ทังแม่น้ำวัง เชคคายสุริยะและ
แสนสุทธนะ เมงคองจ่อ นายน้อยชุมภูแตกตกน้ำแม่วัง
หนีอยู่แควันเมืองลอง ฯ

๏ อยู่มาช้าบ่นานเท่าใด โป่เจียกอาเกียะคามณี
สรคตกษัตริย์เจ้าอังวะ ซ้ำแต่งโป่หัวขาวมาแทนนั่งอยู่
ยังเมืองเชียงใหม่ เชคคายน้อยพรหมหนองหล้องซ้ำคืน
พันโป่หัวขาว (คือในพระราชพงศาวดารเรียกว่า โป่มะ-
ยุหง่วน) บ่แพ้ม่าน ฝ่ายทางเชคคายน้อยพรหมตาย
ฉิบหายวายไปเป็นอันมากนักแล ฯ

๏ ในกาลนั้น โป่เจียกแม่ทัพหลวงยกริพลไปชน
แพ้ได้กรุงอายุธิยา ได้แล้วเอาพระเจ้าดอกเดื่อ กษัตริย์
เจ้าอโยธิยาเมือเมืองอังวะแล แล้วโป่เจียกแม่ทัพหลวง

- ชะคาย, เช๊าคาย คือตำแหน่งจักกายหรือเกียกกาย

นั้นพิกคืนมาเมืองล้านนาไทยเราแถม ขับเอาคนล้านนา ไทยได้แล้วก็ยกไปตีเมืองล้านช้างผ้าขาวพันนา ภายหลัง โป่เจียกแม่ทัพหลวงไปผ้าขาวพันนานั้น พระยาจ่าบ้าน เมืองเชียงใหม่กับโป่หัวขาว รบกันยังกลางเวียงเชียงใหม่ พระยาจ่าบ้านบ่แพ้ม่าน เหตุว่ากำลังบ่มีหลายนาย พ่อง ก็ถูกสินาดเสียชีวิต จึงพาเอาลูกบ่าวชาวไพร่หนีไปตาม ตวยหาโป่เจียก (แม่ทัพ) หลวงยังผ้าขาวพันนา บอกขยา อาการอันโป่หัวขาว หากทำลายแลได้รบกันนั้นแต่ โป่เจียก ๆพิกงว้ายจากผ้าขาวพันนา พาเอาพระยาจ่าบ้าน คืนมาเชียงใหม่ มายอบยั้งอยู่ประตูท่าแพ ขณะยามนั้น เมืองกรุงโยธิยา พระยาตากสินได้.ปนกษัตริย์ขึ้นใหม่ ท่านก็มาเกลี้ยกล่อมไพร่ได้มากแล้ว ย้ายลงไปตั้งแวียง ใหม่ปรากฏได้ชื่อว่ารัตตกรุงอโยธิยา (กรุงธนบุรี) โป่ เจียกลุกจาก.มืองลาวม ถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว ว่าจักลง ไปตีเอาเมืองอโยธิยาแถมว่าอั้น จึงเกณฑ์คนห้อพันเรือ ห้อมากห้อหลาย พระยาจ่าบ้านจึงใช้คนหย่องขึ้นไปบอก ห้อเจ้ากาวิละ ยังเมืองละคอนว่าจักพ่นม่าน เจ้ากาวิละ ก็ส่งว่า สูจักยกดีแล้ว การทั้งหลายภายหลังขอห้อ

พระยาจ่าบ้านผู้เป็นพี่ลงไปชักเอาทัพใต้มาเทอะว่าอั้น อันพระยาจ่าบ้านได้รู้ยังคำสัญญาแห่งเจ้ากาวิละแล้ว จึงอาสาโป่เจียกว่า ข้าจักล่องเผียวทางเรือไป อาสาเป็นทัพหน้าไป ฯ

◎ ฝ่ายเจ้ากาวิละแลวาอนแลวกเกณฑ์เอาม่านเผียวมา ๗๐ กับไทย ๕๐ ห้อพระยาจ่าบ้านล่องเรือพายไปก่อนจันว่าถึงเมืองหอด (อำเภอฮอดเชียงใหม่) แล้ว ถึงยามกลางคืนจักดาสู่แจ้ง ก็พากันเข้าแทงม่านหล่ายท่ายังเมืองหอด ม่านแตกขจัดขจายไปแล้วพระยาจ่าบ้านก็ลงเรือล่องไปวันด้วยคืน ค้นรอดแล้วก็ข้าพิทูลกราบนมัสการกษัตริย์ข้าตากสินตรัสแจ้งแล้ว จึงมีคำรับสั่งห้อแต่งร่างจตุรงค์สนาโยธา ๓ จำพวกครบพร้อมแล้ว จึงจักเกณฑ์อาพระยาบัวทั้งพระยาสุรสีเป็นแม่ทัพ ยกขึ้นเมาด้วยรีบเร่งหลัน ได้ ๑๗ วันถึงเมืองเถิน จึงแบ่งกองทัพมาทางเมืองสี่ ๕,๐๐๐ คน ห้อพระยาสรสีห์เป็นแม่ทัพ พระยาจ่าบ้านนำพลมาถึงท่าวังตาล ม่านโป่หังขางชับริพลออกมาต้อนเรบ ฯ

◎ ฝ่ายทัพหลวงใส่กยังมาบ่ทัน ทัพใต้แตก ม่าน

ไล่ตกน้ำแม่ระมิงค์แตกมา พันดั่งทัพหลวงเจ้าพระยาจักรี
ขึ้นทางเมืองละคอนแล ยามนั้น เจ้าพ่าหลวงชายแก้ว
ไปเผ้าโบ่หัวชาวยังเมืองเชียงใหม่ เจ้ากาวิละเป็นต้นและ
เจ้าทั้ง ๗ พระองค์พี่น้องจึ่งเจียรจาปราศรัยซึ่งกันว่าเราจัก
คิดฉันใดดี เมื่อเราจักเป็นชาวใต้เทอะ พ่อพระบิดา
มาดาแห่งเรา ก็ยังตกอยู่ยังเมืองเชียงใหม่ เมื่อว่าเรา
อยู่เป็นข้าม่าน ก็เบื่อหน่ายค่ายม่านเสียแล้ว จึ่งมาพร้อม
กันตัดเสียงว่า เอาบุญพ่อเป็นเจ้าเป็นและบุญเราเป็น
ประมาณเทอะ ว่าอั้น แล้วจึ่งแต่งอุบายหื้อเจ้าคำสมเป็น
แม่ทัพ คุมเอาไทยเงี้ยวม่านลงไปต้อนไปรบทัพใต้ เพื่อ
บ่หื้อม่าน เงี้ยวมาอยู่กับบ้านกับเมือง เท่าหื้ออยู่แต่
เชคคายสิริจอสูกับผู้คนแต่น้อย เจ้าคำสมเป็นแม่ทัพลง
ไปแต่งอุบาย ดังจักต้อนรบทัพใต้นั้นแล้ว ค่อยถอยคืน
มา เพื่อว่าหื้อม่านไว้ใจ ฯ

๏ ยามนั้น เจ้ากาวิละก็พ่นม่าน แทงม่านเชคคาย
สิริจอสูตายกับม่านเงี้ยวตายหลาย คนม่านฝูงจุมบ่ตาย
หล้างพร่องก็ป่วยลามไปแตกยจัดขจาย ล้างพร่องก็หยบ
ใส่เล่นไปตวยหาคนทัพอันไปรบทัพใต้นั้น คนทัพนั้น

หันลวดเกิดเป็นโกลาหลเดือดดังมากนัก ว่าบัดนี้เจ้า
กาวิละพ้นม่าน ว่าฉันนี้ ฯ

๏ เจ้าคำสมจึงว่า เจ้ากาวิละจักตั้งใจพ้นม่าน บ่
หล้างจักมีชะและ เจ้ากาวิละหากเคยเป็นบ้า ลางคราบ
ก็ดีลางคราบก็ตีนบ้า ลางคราบก็เกิดลมร้าย คันว่าลม
ดังนั้นขึ้นที่หันอันใด ก็พันก็แทงไปก็มีแล บ่หล้างจัก
ตั้งใจกระทำชะและ แม้นว่าเจ้ากาวิละหาก พ้นดังอันก็
ดี ข้าทั้งหลายอันเป็นน้องทั้งมวลก็บ่เข้าด้วย ว่าฉัน
นี้น ฯ

๏ มานทั้งหลายก็เทาวาพังหูหนึง บพังหูหนึง
ตกกลางคืนมา ม่านทั้ง ๓,๐๐๐ คน ก็พากันลักหนีไป
ทั้งคืน มาถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว ก็เข้าไปไหว้สาบอกเล่า
โป่หัวขาว ด้วยอันเจ้ากาวิละ หากกระทำนั้นชุอันแล
โป่หัวขาวจึงเอาจ้าผ้าชายแก้วใส่กอกไว้ก่อน เมื่ออันว่า
จักฆ่าเสีย ก็หลอนมีคำกินแหนงใจเมื่อภายลน ว่าอั้น ฯ

๏ ในกาลยามนั้น เจ้าคำสมก็พังว้ายอ่ายคืนมา
หาบ้านหาเมือง จึงคำร่าเบิงถึงพระราชบิตตา จึงพร้อม
กันมีบรรณาการของฝาก มีต้นว่าเข้าของเงินคำ หอก

หลูบ ผ้าดีเสื้อดี แล้วก็แปงหนังสือเป็นคำดีว่า น้อง ๖
คนก็บ่รู้ด้วย ขอเจ้าโป่เป็นที่พิจารณา ขออย่าฆ่าและ
กระทำร้ายแก่พ่อแห่งผู้ข้าทั้งหลายแด่เทอะ ว่าอั้น ว่า
ฉันนั้นแล้วก็แก้เอาม่านอันเป็น โทษใส่ราชวัตรขังคอกไว้
นั้น อันหื้อเป็นคนใช้ถือหนังสือและนำเอาบรรณาการมา
ถวายโป่หัวขาวยังเมืองเชียงใหม่ โป่หัวขาวหันหนังสือ
และบรรณาการอันนั้นก็เป็นบรณาณ บ่ฆ่าบ่ตีเจ้าฟ้าชาย
แก้ว เท่าขังคอกไว้หั้นแล ฯ

◎ เมื่อนั้น เจ้ากาวิละจึงมีหนังสือแต่งใช้หื้อเจ้า
ดวงทิพย์ ตนเป็นน้องลงไปต้อนรับทัพใต้ขอหลิ่งค้อม
น้อมตัวอยู่ใต้ราชสมภาร พระมหากษัตริย์เจ้าเมืองใต้ว่า
ฉันนั้น เจ้าพระยาราชจักรีและพระยาสุรสีห์แม่ทัพ มี
มหากษัตริย์เจ้าตากสินเป็นประธาน ก็ชมชื่นยินดียกเอา
ริพลสกลเสนาโยธาขึ้นมาถึงลำปาง เจียกทัพอยู่ที่นั้น
เจ้ากาวิละจึงนำบรรณาการของฝากและข้าน้ำโภชนะอา-
หาร ลงไปต้อนรับแม่ทัพใหญ่แล้วนำหน้าสมเด็จ นำ
ทัพมาเมืองเชียงใหม่แล ฯ

◎ ในกาลนั้น พระยากำแพงเพชรเป็นแม่ทัพ

หน้าและพระยาจ่าบ้าน อันแตกม่านคืนมานั้น ครันรู้ข่าวว่าทัพใหญ่ใต้ มาทันแล้ว จึงจักกลับคืนมาอาสาการแก้โทษ ยามนั้นโป่หัวขาว ก็เร่งเกณฑ์คนอันต้อนรบกองทัพใต้ยังท่าวังตาล เหตุว่าม่านย่ามแพ้(ชนะ)แม่ทัพใต้ก็จัดแจงเอามอก นาด บืนไฟ มาวางไว้เบ็นคบค่ายหอเบ็นแพไว้แล้ว ยิงปราบอันเบ็นเสียงเดียวมา ล้มตายเบ็นมาก บ่อาจจักจั่งได้ ก็ลวดแตกเข้าในเวียง ฯ

๏ เมื่อนั้น เจ้ากาวิละล่าเบ่งถึงพระราชบิดา ก็เอาริพลแห่งตน เรียบไล่ติดตามม่านเข้าถึงในเวียงเบ็นอันกลัวพังพ้าวหักหน้า โป่หัวขาวก็ลวดแตกหนีออกจากเวียงไปทางหนเหนือ ประตูช้างเผือก ละเจ้าพ้าชายแก้วเสียยังคอกนั้น ฯ เจ้ากาวิละเข้าไปถึงในเวียง นายน้อยวิฑูรและน้อยสมพมิตร อันเบ็นชาวเชียงใหม่อันอยู่กับม่านยังในเวียงนั้น ไหว้สาว่าเจ้าพ้าชายแก้วยังมีชีวิตอย่ยังคอก ม่านก็บ่ฆ่าบ่ตี ว่าฉันนั้น เจ้ากาวิละก็ไปด้วยอันรีบอันพึง ครันถึงที่คอกอันขังคนแล้ว เข้าก็พาเอาริพลโยธาพลนิกายแห่งตน ก็มีความชื่นชมยินดีหาที่สุดบ่ได้ ก็ไหว้นบครบย่ำยังพ่อแห่งตน ด้วยที่ติด

ที่เท้า ๕ แห่ง แล้วก็เอาพ่อแห่งตนขึ้นขี่ช้างมงคลตัว ประเสริฐแล้ว ก็สะพอกสู่ทัพหลวงแล้ว ก็ออกไปวันนั้น แล ฯ

◎ มหากษัตริย์เจ้าตากสิน ได้เมืองแล้วปราบแพ้ มาบ่จจาข้าศึกได้เมืองเชียงใหม่เมื่อศักราช ๑๑๓๖ตัวปี กาบเส็ด (พ.ศ. ๒๔๑๗ ปีจอฉศก) เดือน ๕ เพ็งเม็งวัน อาทิตย์หั้นแล ฯ

◎ พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินได้เมืองแล้ว ก็ตั้ง พระยาจ่าบ้านหื้อเป็นพระยาเมืองเชียงใหม่ ตั้งนายก้อน แก้วผู้เป็นหลานเป็นอุปราชา ตั้งนายน้อยโพธิดอนทอง ขนเป็นพระยาสุริวงศ์ หื้อรักษาขอบขัณฑสีมาบ้านเมือง แล้วเสด็จยาตราลำดับกลับไปทางเมืองละคอน เจียกทัพ หยุดพักอยู่บ้านลำปาง นมัสการบูชากราบไหว้น้อมพระ มหาชินธาตุเจ้าอยู่ทั้นน ฯ

◎ เจ้าทิวาวิละคันได้พระบิดา เมื่อถึงเมืองละคอนแล้ว ก็มีใจชื่นชมยินดี ก็พาเอาน้องทั้ง ๖ เข้าเฝ้าพระ มหากษัตริย์เจ้ายังลำปาง พระมหากษัตริย์เจ้าก็ตั้งเจ้า กาวิละขึ้นเป็นพระยาละคอน ตั้งเจ้าธรรมลังกาขนเป็น

น้องผู้ถ้วน ๓ ขันเบ็นอุปราชา ปลงบ้านเมืองทั้งมวลห้อ เจ้ากาวิละแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าตากสิน เจ้าพระยาสุรสีห์, จักรี ก็พากันเอาสกลเสนาโยธา เสด็จล่องลงไปทางเมืองเถิน ส่องลงไปกระแสร์แม่น้ำระมิงค์ วันนั้นแล ฯ

◎ พันดั่ง เจ้าพระยาสุรสีห์กมีใจปฏิพัทธ์ใคร่ได้ยังนางศรีอโนชาราชคินีน้องแห่งเจ้ากาวิละ จิ่งใช้คนแลขุนนางผู้ฉลาดมาขอเอากับเจ้า ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าพ่าชายแก้วเบ็นประธานล่าเบิ่งหัน กัลยาณ มิตรติด ต่อไปภายหน้า ก็เอายังนางศรีอโนชามาถวายเบ็นราชเทวีแห่งเจ้าเสือ คือว่าพระยาสุรสีห์หั้นแล เจ้าพระยาสุรสีห์คันได้นางศรีอโนชา ก็เสด็จลงไปทางสังคโลกหั้นแล ฯ

◎ ในกาลนั้น เกิดเบ็นศึกชุแห่ง ดั่งกษัตริย์เจ้าอังวะ รู้ข่าวว่ากษัตริย์เจ้าเมืองอโยธิยาขึ้นมา ตีโป่ม่านหัวขาวยังเมืองเชียงใหม่ กษัตริย์อังวะเกณฑ์โป่หลังดำคุมทัพคนแสนหนึ่ง ลงไปทางท่าดินแดงจักตีเอาเมืองอายุธิยา มาตั้งทัพอยู่แม่สกิส ฯ ต้นหมากสามต้นหนึ่งใบมันกลายเบ็นทะลายมั่งกวางฟาน เบ็นหว่านแต่เค้าถึง

ปลาย คุกลิงคุกลามีในเมืองบางกอก และพระยาใหญ่ ธะเชียงพันพันพระยาสักกา ตวยล่องไปเถิงมุตตะมะ (เมาะตะมะ) เดือน ๑๒ ออก ๑๐ ค่ำ วันเสาร์ รบกันยังมุตตะมะสักกาหนึ่ง ม่านค้าน (แพ้) ไป พระยาใหญ่ถละเชียงพันพันไล่ตวยถึงถะโค่ง (ตะโก้ง) ถึงพระยาสักกา ม่านได้กำลังมาแถมพันจักรบพระยาใหญ่ถละเชียงที่แม่น้ำปะถัง พระยาใหญ่ซ้ำแตกถอยขึ้นมาที่มุตตะมะ ฯ

◎ ดังกษัตริย์เจ้าตากสิน คันล่องมาเถิงเมืองกำแพงเพชร ม่านอแสหว่านกมคน ๕๐,๐๐๐ มาทางแม่มะเลง เข้ามาตีเมืองละแหง กำแพงเพชร สวรรคโลก สุโขทัยแตกขจัดขจายไปเสียงแล ม่านเข้าล้อมเมืองพิษณุโลก รบกันอยู่ได้ ๖ เดือน ส่วนว่ากษัตริย์เจ้าตากสินและพระยาจักรี จักพิกคืนมาแก้ไขเอาบ้านเอาเมืองทั้งหลายฝูงนกบ่ได้ เหตุว่าม่านเข้ามาบางกอกก็ลวดออกไปตวยมหากษัตริย์จ้ารบม่าน ด้วยเดชบารมีกษัตริย์จ้าม่านด้านทานบ่ได้ ก็แตกหนีถอยเสียงหันแล ฯ

◎ ดังโป่หัวขาวแตกหนีแต่เมืองชียงใหม่ไป มันเคียดนัก อยู่นานได้เดือนปลาย ๓ วัน โป่หัวขาวคุม

เอาริพลแถม ๘๐,๐๐๐ ลงมาล้อมเมืองเชียงใหม่แถม ม่านมาถึงเดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ วันอังคารแล ศักราชได้ ๑๑๓๗ ตัวปีดับเม็ด (พ.ศ.๒๓๑๘ ปีมะแมสัตตศก) นั้น เจ้าพระยาจ่าบ้านมีกำลังล้ำฉกรรจ์ ๑,๙๐๐ ข่ามแม้นว่าคนอันอยู่ตามหมู่ข้างเวียงนั้น ก็เป็นอันหยากน้ำกันเข้ามากนักแล ช้าง ม้า งัว ควาย เบ็ด ไก่ หมู หมา หัวบุกหัวบอน ก็พากันกินบ่ค้างบ่หลอออกสักอันแล เจ้าพระยาจ่าบ้านจึงแต่งคนใช้ ลวดแลดออกชักเอาทัพใต้และทัพเมืองละคอน เจ้ากาวิละก็เกณฑ์คน ๑,๐๐๐ เจาเบนหวพลเขาชวยรกษาเมอง กพากนหยากนากนเขา หาสังจักกินจักไว้บ่ได้ แม้นว่าจะก่า (กั้งก่า) จะเล้อ (จิ้งเหลน) จะก๊ม (จิ้งจก) จะฮีด (จิ้งหรีด) ตั๊กแตน ตั๊กโต (ตุ๊กแก) คางคาก (คางคก) ก็บ่ค้างบ่อหลอ

๏ ยังมีในวันหนึ่ง ม่านบินเข้าแจ่งศรีภูมิ์ เจ้า-พระยาจ่าบ้านก็ขับกันต้อนรบ ม่านถอยคืน ม่านสะหล่ำ (ถลำ) เข้ามา ๗ คนก็พากันฆ่าตายแล้ว พากันกินชั้นม่านนับเสี้ยงทั้ง ๗ คนหั้นแล ฯ ม่านมาขังอยู่ได้นาน ๙ เดือน ถึงเมื่อเดือนยี่ แรม ๔ ค่ำ ทัพใต้มีคน ๔๐,๐๐๐ ขึ้นมา

ถึง ม่านต้านทานอยู่บ่ได้ก็แตกขจัดขจาย คันว่าว่าม
แตกแล้ว ทัพใต้ก็ถอยลงไป

◎ ยามนั้น ผู้คนทั้งหลาย เป็นอันหยากน้ำก้นเข้า
ท้องพาหยากปากพาไปลางพร่องไปทางใต้ ลางพร่องไป
ทางเหนือ พันดั่งเจ้าพระยาจ่าบ้าน และเจ้าอุปราชน้า
หลานเอาครอบครัวหนีไปเมืองละคอน ยอบยั้งอยู่เป็น
คราวเมื่อบ่นาน ซ้ำพิกคืนมาตั้งอยู่ท่าวังพร้าวบ่นานซ้ำ
ขนมาตั้งเวียงเชียงใหม่ ยามนั้น เวียงเชียงใหม่เป็นปาง
อุกขลุกตั้งเหตุว่าบ่มีโอกาสจะได้เผียว ลวดเป็นคุ่มไม้
เครือเขาเถาวัลย์ไปเป็นที่แรด ช้าง เสือ หมี คนก็บ่มี
หลายข้อนกันอยู่ เท่าพอหมดร่มชายคาและหนทางเทียว
ไปมาหากัน เหตุว่าบ่มีหว่างจักได้เผียวได้ถางก็มีแล ฯ

◎ ยามนั้น มีคนผู้หนึ่ง ไปได้ลูกเสือโคร่ง ๒ ตัว
เอามาถวายเจ้าพระยาจ่าบ้าน แล้วเจ้าพระยาจ่าบ้านก็ลวด
เอาขังในคอกแล้ว ถึงยามกลางคืนแม่เสือมาเสาะหาร้อง
กองกลางเวียง ไปเป็นคำซอว่า พระยาช้างอยู่ทางเหนือ
พระยาเสืออยู่ทางใต้ ท้าวตนใดเอาลูกกูไปไว้ห้อปล่อย
แท้ได้พันมา คันบ่ปล่อยลูกรักแห่งกูบุตตา จักกินลำดับ

ลงมาเป็นถ้อยจักกินหมดทั้งคุ้มหลวงคุ้มน้อย ทั้งหญิง
ชายใหญ่น้อย ทั้งนวแม่ นวกลาง นวนาง นวก้อย
ทั้งผ่ามอนวลนวน้อย ทั้งกินเครื่องสร้อยสังวาลย์ คำซอ
เสือว่าฉันนักมะเล ๆ

◎ ปัญหาเสือนได้เจ้าทง ๗ องค์พี่น้อง คือว่า เจ้า
กาวิละเป็นพระยาช้าง พระยาเสือก็มาได้เจ้าพระยาสุรสีห์
เป็นกษัตริย์วังหน้าเมืองใต้ และเจ้าพระยาจ่าบ้านมาอยู่
เชียงใหม่ผ่อคนก็เป็นอันน้อย อยู่บ่ได้ ลวดพากันหนี
ลงไปตั้งอยู่วังพร้าวแถม ๆ

◎ ในเมื่อศักราชได้ ๑๑๓๖ ตัวปีกาบสง้า (พ.ศ.
๒๓๑๗ ปีมะเมียฉศก) ถึงเมื่อศักราชได้ ๑๑๓๗ ตัวปี
ดับเม็ด (พ.ศ. ๒๓๑๘ ปีมะแมสัตตศก) เจ้าพระยาจ่า
บ้านว่าจักไปตีเมืองเชียงแสน ยกมาขึ้นชะทัพอยู่แม่เขา
แดง(ลางแห่งเป็นแม่ขัมแดง)ม่านแลโบมรพล ๙๙,๐๐๐
ลุกอังวะมาถึงเชียงใหม่ ยิงอะม็อกอยู่ เจ้าพระยาจ่าบ้าน
ได้ยินอะม็อกหม่ม่านก็พากันถอยลงไป ม่านลงไปตาย
รบกันยังสันถาน กำลังน้อยบ่อาจต้านทานได้ ลวดแตก
หนีล่องลงไปถึง,มืองละแหง ๆ

◎ เมื่อนั้นโป่แลทอ คะแมหวุ่น ก็จวดยกทัพเลย ไปเมืองละคอน เจ้า ๗ องค์พี่น้อง ก็ต้อนรบม่าน ไทย ๑๐ คนต่อม่าน รบทัพหน้าม่าน ๗,๐๐๐ คน ๗ โป่ ๗ ทัพ ต่อไทยละคอนรบต่อสู้กันได้ ๗ วัน บ่อาจจักต้าน ทาน ไผรบก็พาเอาครอบครัวถอยหนีจากเมืองละคอน ไปถึงสังคโลก จุจอดจังอยู่ที่นั้น เป็นหว่างเป็นคราว ม่านล่าทัพกลับคืนเมือ พระยาจ่าบ้านจึงแต่งเจ้าอุปราชา ก้อนแก้วผู้เป็นหลาน ขึ้นมาตั้งอยู่วังพร้าวก่อน ห้อเก็บ สะเบียงอาหารกับสัวะกับชาวดอยไว้ถ้า เจ้าพระยาจ่า บ้านจึงขึ้นมาเมือภายลน เจ้าอุปราชาก็บ่แบ่ง.ข้าสะเบียง ซึ่งเก็บไว้นั้น ห้อเจ้าพระยาจ่าบ้าน เจ้าอุปราชาคิดต่างๆ นาๆ เจ้าพระยาจ่าบ้านขัดใจ ลวดฆ่าเจ้าอุปราชาเสียใน ปีรวายสัน ศักราชได้ ๑๑๓๘ ปีนั้น (พ.ศ. ๒๓๑๙ ปีวอกอัฐศก) ฯ

◎ ดาวผัดเดือน เมืองอังวะ กันเข้านัก ตั้งเจ้า ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าฟ้าชายแก้วเป็นราชบิดาเป็นประ ธาน ก็พากันยกจากเมืองสังคโลกขึ้นมาบ้านเมือง เข้ามา ตั้งเมืองที่เก่า ในปีเมืองเร้า ศักราชได้ ๑๑๓๙ ตัว

(พ.ศ. ๒๓๒๐ ปีระกานพศก) เจ้าพระยาจ่าบ้านก็หนี
ออกจากเมืองพร้าวลงไปตั้งอยู่ที่หนองหล้องปีนั้นแล ฯ
◎ ในขณะยามนั้น มีลานต้นหนึ่ง มียังหนอง
หล้องนั้น ก็แตกออกเป็นหน่อ ๗ หน่อ ล้อมกอไว้ภาย
บน เจ้าพระจ่าบ้านไปนิมนต์พระสังฆะเจ้ามากระทำบุญ
ห้อทานสูตรถอนเสียแล้ว ปล้าลานต้นนั้นเสีย แล้วลุน
นั้นมาถึงศักราช ๑๑๔๐ ตัวปีเบิกเสด (พ.ศ. ๒๓๒๑ ปี
จอสัมฤทธิศก)เจ้าพระยาจ่าบ้านจึงย้ายขนมาตั้งเมืองลพูน
อยู่มาเมื่อบ่นานเท่าใด ในปีเดียวนั้น พระยาจ่าบ้านล่อง
ไปถึงเมืองใต้ ถึงเมื่อศักราช ๑๑๔๑ตัวปีกัดไก้ (พ.ศ.-
๒๓๒๒ ปีกุนเอกศก) นางบุญสมผู้เป็นเมียล่องตวยหา
แถม พระยาจ่าบ้านพิกจากเมืองใต้ ขึ้นมาบ่ทันฮอดลพูน
เสนาอามาตย์แห่งพระยาจ่าบ้าน คือ พระยาไชย พระยา
หาญ พากันหนีขึ้นไปเมืองเหนือ ยังแต่พระยาสามล้าน ๑
พระยาอามาตย์ ๑ กับไพร่เมืองเก่งหนึ่ง พระยาจ่าบ้าน
ขึ้นมาถึงเมืองลพูนแล้ว อยู่บ่นานเท่าใด ลวดขึ้นไปตี
เชียงแสน สบกก เชียงแสนได้แต่เมืองเปล่า แล้วจึงมา
อยู่เวียงบ่นานเท่าใด หมู่พระยาไชยเชียงแสน เชียงราย

มาหลอนตีเมืองสพูน แตกหนีไปพร่อง ข้าศึกได้ไป
พร่อง พระยาจ่าบ้านเก็บหอมตอมไพร่ได้แล้ว ก็ลงไป
ตั้งอยู่ยังวังสะแกง สบแม่ลันแลฯ

◎ ในปีศักราช ๑๑๔๐ ตัวปีเปิกเส็ดนั้น กษัตริย์
เจ้าตากสินเกณฑ์หัวเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์ และ
แม่ทัพยกขึ้นมาตีเมืองหล่มภูหนองบัว ได้เมืองหล่มภู
หนองบัว แล้วเลยขึ้นไปตีเมืองพันพร้าว เวียงจันทร์
ได้ในศักราช ๑๑๔๑ ตัวปีกัดไก้ (พ.ศ. ๒๓๒๒ ปีกุน
เอกศก) เจ้าแม่ทัพใหญ่ทั้งสององค์จึงเกณฑ์กองทัพ
๓๐๐ เป็นข้าหลวงลุกแต่เวียงจันทร์มาตรวจตราผ่อค่าย
หัวเมืองทั้งมวล เมืองน่าน เมืองละคอน ข้าหลวงหมู่
นั้นก็มาข่มเหงละเนงร้าย ลูชิงเอาสิ่งของเงินคำผ้าผ่อน
ชักลากเอาลูกเด็กลูกอ่อน ลูกร้างหลานสาวชาวบ้านชาว
เมือง จะกระทำตามใจ เจ้ากาวิละเมืองละคอนตนเป็นพี่
อ้ายเค้า ขัดใจลวดแทงข้าหลวงหมู่นั้น ยังตายเป็นมาก
เป็นหลาย ชาวใต้ชมบ่ตายก็แตกหนีลงไปพิทลกษัตริย์
เจ้าตากสิน กษัตริย์มีตราใช้ข้าหลวงขึ้นมาหาเจ้ากาวิละ
ลงไปทั้ง ๒ ครั้ง ๓ ครั้งก็บ่ลงไป คิดว่าจักทำราชการ

แก้โทษ จึ่งยกทัพลงไปตีเมืองล่อเมืองเทิง ได้ผู้คนครอบครัวเมืองล่อเมืองเทิงลงไปถวายกษัตริย์เจ้าตากสิน พระยาจ่าบ้านก็เอาตัวลงไป กษัตริย์ก็เอาโทษพระยาจ่าบ้านด้วยอันฆ่าพระยาอุปราชา ผู้อันเป็นหลานเสีย เอาโทษเจ้ากาวิละด้วยฆ่าชาวใต้ และเรียกลงไปเผ้าป่อยขัดเสียนั้น เอาเฆี่ยนหลังคนละ ๑๐๐ แส้ ปาดขอบหู เจ้ากาวิละเสียน้อยหนึ่ง ด้วยโทษอันร้องบ่ลงไปเผ้านั้นแล ก็เอาใส่คอกขังไว้ เจ้ากาวิละจึ่งทูลขอทำราชการแก้โทษจึ่งขึ้นมา ตีเมืองเชียงแสน มหากษัตริย์เจ้าก็โผดปล่อยเจ้ากาวิละ พระยาจ่าบ้านยังบ่ปล่อยละไว้ เจ้ากาวิละขึ้นไปถึงเมืองละคอนแล้ว คุมเอาพล ๓,๐๐๐ ยกขึ้นไป ในขณะยามนั้น ก็เห็นหยากน้ำกั้นเข้าแล ได้เข้าสะเบียงคนไหนละ ๓ แกลง กินเข้าต้มกับหมากค่าและมัน ขึ้นไปดังอั้น ส่วนพระยาจ่าบ้านก็เป็นพยาธิลวดอนิจจกรรมเสียยังเมืองใต้วันนั้นแล ฯ

๗๕ ◎ **ทน** จักจ่าด้วยพระยาจักรี พระยาสรสีห์แม่ทัพใหญ่ อันคันประจญแพ้ได้เมืองจันทร์ กล่าทัพกลับลงไปถึงบ้านถึงเมืองแล้ว ศึกเกิดทางเมืองเขมร เจ้าพระยา-

จักรี เจ้าพระยาสุรสีห์ สององค์พี่น้องยกทัพไปตีเมือง
เขมร ในศักราช ๑๑๔๓ ตัวปีล้วงเปล้า (พ.ศ. ๒๓๒๔
ปีฉลูตรีศก) พระยาสิง พระยาสรรค์ ฝ่ายม่ากษัตริย์
เจ้าตากสินเสีย พระสิง พระยาสรรค์ลวดขึ้นเป็นกษัตริย์
เจ้าแทน เจ้าศรีอโนชาจึ่งใช้ขึ้นไปหาชาวบ้าเพียว (ชาว
ปากเพรียว สระบุรี) เข้ามาแล้ว มีอาชญาว่า คันสูทั้ง
หลายยังอาสา เอาพระยาสิง พระยาสรรค์ได้ ในเมื่อนั้น
กูยังมีชีวิตอยู่ กูจักห้อได้ราชการบ้านเมืองนี้ จักห้อสยุ
ท่างค้ายุท่างขายกินทานสบาย เท่าเว้นไว้แต่นี้กูต้องประ
สงค์ว่าฉันนั้น ชาวบ้าเพียว ๓๐๐ คน อาสาเข้าจับเอา
พระยาสิง พระยาสรรค์ฆ่าเสียทันแล ฯ

◎ เจ้าครอกศรีอโนชาหงายเมืองได้ไว้แล้ว ก็ใช้
ไปเชิญเอาเจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ ๒ องค์พี่น้องเข้า
มาผ่านพิภพขึ้นเสวยราชย์ เจ้าพระยาจักรีตนเป็นพี่ เป็น
กษัตริย์องค์หลวง ปรากฏว่าได้นามทักว่า สมเด็จพระ-
พุทธิเจ้า บรมโชติเจ้า พระยาสุรสีห์ตนน้อง ปรากฏว่า
ล้นเกล้าล้นกระหม่อม กรมพระราชวังบวรสถานมงคล
วังหน้า ในเมื่อศักราชได้ ๑๑๔๓ ตัวปีล้วง.ป้า (พ.ศ.-

๒๓๒๔ ปีฉลูตรีศก) วันนั้นแล ฯ

๏ ตั้งเจ้ากาวิละราชกัยกทัพขึ้นไปตีเชียงแสน แม้ลวดครอบครัวลงมาถึงเมืองละคอนแล้ว ยังอยู่ห่อหาย เหนื่อยเมื่อยเจ็บตีนเจ็บมือแห่งข้าไพร่ไทยแล้ว ก็ล่องลงไปเผ้าผ่าละอองธลีพระบาท สมเด็จ พระพุทธิเจ้าอยู่เกล้าอยู่หัวสองพระองค์ ณ กรุงศรีอยุทธิยา (กรุงเทพพระมหานคร) แจ้งราชการแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าก็ถอชอบแม่นก็สมควรเลี้ยงดู ประทานรางวัลเป็นอันมากอันหลาย เป็นต้นขันคำ น้ำต้นคำ กะโถนคำ พระแสงคำดาบฝักคำ หอกขอบคำ ม้าวแขนแหวนมี บัทคำ สัตถโชติ เข็มขัดสร้อยสังวาลย์คำ เครื่องงาอลังการ ผ้าผ่อนท่อนแรแพรจีนเป็นอันมากอันหลาย ฯ

๏ ตั้งเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระยามังลาวชิระปราการ กำแพงแก้ว ห่อเป็นเจ้าเชียงใหม่ ตั้งเจ้าธรรมลังกาตนเป็นน้องถ้วนสามขึ้นเป็นอุปราชา ตั้งเจ้าหมูหล้าตนเป็นน้องถ้วน ๕ เป็นพระยาราชวงศ์เมืองละคอน ประทานเครื่องยศบรรดาศักดิ์ตามผู้ใหญ่ผู้น้อยด้วยลำดับ แล้วพากันกราบบังคมทูลลาขึ้นมาหาบ้านหาเมือง ด้วยลำดับมัค

คาอลังการก็มีวันนั้นแล สปถะ นคราช กโณ นิฐิโต
ก็สมเร็จเสด็จเท่าหก่อนแล ๛

(จบฉบับเพียงนี้)

เรื่องเจ้า ๗ ตนพระองค์

เจ้าเฆ่า คือ เจ้าทิพย์ช้าง ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองละคอน ได้ ๓๐ ปีเศษ อายุได้ ๘๕ ปี ถึงแก่กรรมพิราลัย ฯ

เจ้าฟ้าชายแก้ว ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองต่อมาก็มีลูก ๗ ชาย ๓ หญิง ขึ้นเป็นเจ้าเมืองได้ ๑๗ ปี พม่ากวนควี ข่มเหง พร้อมใจกันลงไปถึงกษัตริย์ เจ้ากรุงเทพ ฯ เจ้าฟ้าได้เป็นเจ้าแทนได้ ๑๙ ปี อายุ ๘๑ ปี ถึงแก่กรรม พิราลัย ฯ

เจ้ากาวิละขึ้นเป็นเจ้าเมืองได้ ๔ ปี ขึ้นตั้งบ่ช้าง เหนือ คือ เจ้ากาวิละ เจ้าน้อยธรรม เจ้าคำฝั้น พากันมาตั้งบ่าช้าง เมืองลำพูนได้ ๑๔ ปี ลุบรวายสี ศักราชได้

๑๑๕๙ ตัว ยกขันตั้งเมืองพิงค์เชียงใหม่ เจ้ากาวิละเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ได้ ๓๓ ปี อายุ ๗๔ ปี ถึงแก่กรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าธรรมน้อยได้เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ต่อมาได้ ๔ ปี อายุได้ ๗๖ ปี ถึงแก่กรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าคำผน ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองแทนได้ ๓ ปี อายุได้ ๗๑ ปี เสียงกรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าพุทธวงศ์ ได้เป็นเจ้าเมืองแทนได้ ๒๑ ปี อายุได้ ๙๔ ปี เสียงกรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้ามหาวงศ บุตรเจ้าน้อยธรรมชางเผือก ขึ้นเป็นเจ้าเมืองได้ ๑๕ ปี อายุได้ ๗๗ ปี พิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าหนานสุริวงศ์ เป็นเจ้าเมืองแทนได้ ๒๑ ปี อายุ ๗๓ ปี ชื่อ กาวิโรรส

ถัดนั้น เจ้าอินทนนท์ ขึ้นเป็นเจ้าเมืองได้ ๒๙ ปี อายุได้ ๙๒ ปี ถึงแก่กรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าสุริยวงศ์ บุตรเจ้าอินทนนท์ ได้เป็นเจ้าเมืองแทน ได้ ๑๐ ปี อายุได้.....เสียงกรรมพิราลัย ฯ

ถัดนั้น เจ้าแก้วนวรัฐ บุตรเจ้าอินทนนท์ ได้เป็น

เจ้าเมืองต่อมา.....

เมืองละคอนลำปาง

๑. เจ้าคำสม เป็นเจ้าเมืองได้ ๑๔ ปี เถิงแก่กรรม

๒. ถัดนั้น เจ้าดวงทิพย์ เป็นเจ้าเมืองได้ ๒๑ ปี อายุได้ ๗๘ ปี ก็เถิงแก่กรรม

๓. ถัดนั้น เจ้าหนานไชยวงศ์ บุตรเจ้าคำสม ได้เป็นเจ้าเมือง ได้ ๗ ปี อายุได้ ๖๗ ปี

๔. เจ้าคันทิยะ บตรเจ้าคำสม ได้เป็นเจ้าเมืองได้ ๑ ปี อายุได้ ๖๖ ปี ก็เถิงแก่กรรม

๕. ถัดนั้น เจ้าน้อยอินทร์ บุตรเจ้าคำสม ได้เป็นเจ้าเมืองได้ ๗ ปี อายุได้ ๗๐ ปี ก็เถิงแก่กรรม

๖. ถัดนั้น เจ้าญาณรังษ์ บุตรเจ้าคำสม ได้เป็นเจ้าเมืองได้ ๓๗ ปี อายุ ๙๙ ปี

๗. ถัดนั้นมา เจ้าวงศ์บุตร เจ้าดวงทิพย์เป็นเจ้าเมืองได้ ๑๙ ปี อายุ ๙๑ ปี

๘. ถัดนั้น เจ้าหนันไชย บุตรเจ้าญาณรังษ์ เป็นเจ้าเมือง

ต่อมาได้ ๓ ปี อายุ ๖๒ ปี

๙. ถัดนั้นมา เจ้าหนานบุญทวงษ์ บุตร เจ้าทนันไชย

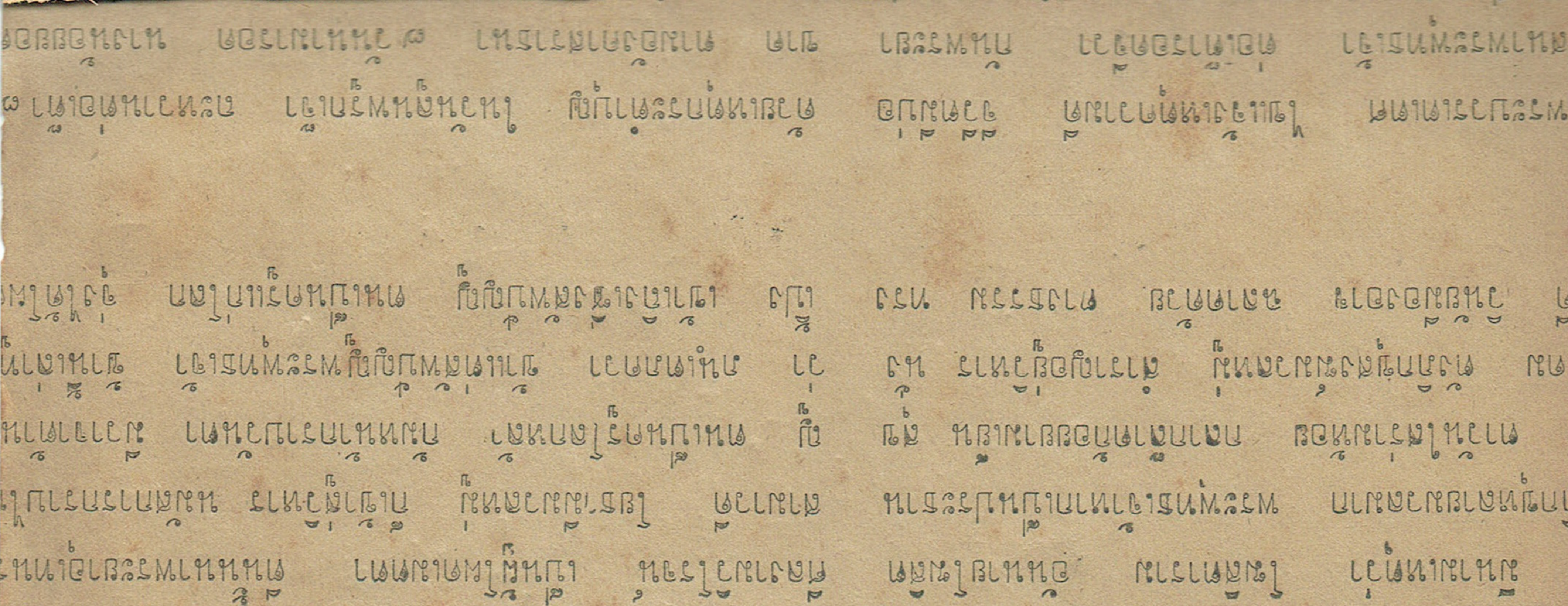
เป็นเจ้าเมืองต่อมาเดียวนี้...

(รายนามเจ้าผู้ครองนครนี้ คัดมาจากตำนานเจ้าเจ็ดตน)

- สงวน โชติสุขรัตน์ ผู้แปล-คัด.

๓๐ สิงหาคม ๒๕๑๑

พิมพ์ที่ สงวนการพิมพ์ ปากทางสุสานจีน ข่วงสิงห์ เชียงใหม่
นายสงวน โชติสุขรัตน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา กันยายน ๒๕๑๑

โปรดทราบ

□ หนังสือเกี่ยวกับภาคเหนือทั้งพิมพ์จำหน่าย และเป็นกรรมสิทธิ์ ของ สงวน โชติสุขรัตน์ แต่ผู้เดียวคือ

๑. วีรกรรมของพระเจ้ากาวิละ ๒ อ้ำคำเมือง

๓. ตำราทำกับข้าวเมือง.หนือ(ขันโตก) ๔. พระลอสอนโลก

๕. ตำนานเมืองเหนือเล่ม ๑-๒ ๖. ประเพณีไทยภาคเหนือ

๗. ตำราโบราณเดิมพันเมือง(หนานเต๋จา)

๘. ครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งลานนาไทย

๙. ของดีในเชียงราย ๑๐. ตำนานเจ้าเจ็ดตน

๑๑. นำเที่ยวเชียงใหม่-ลำพูน

๑๒. อานิสงส์บวชใหม่ และ ฯลฯ

□ หนังสือสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์จัดพิมพ์จำหน่าย

๑. สารคดีจากลานทอง ๒. เที่ยวเมืองเหนือและวัฒธรรมประเพณีเมืองเหนือ ๓. นิยายโบราณคดีชุด๑-๒ ๔. อู้คำเมือง(ปกแข็ง) ๕. พระลอ(ร้อยแก้ว) ๖. ตำนานเมืองเหนือ(รวมเล่ม) ๗. ไทยวน(กำลังพิมพ์) ๘. รวมเรื่องหลายรส(กำลังพิมพ์) ๙. ประเพณีไทยภาคเหนือ (แก้ไขใหม่กำลังพิมพ์) ท่านที่สนใจโปรดติดต่อ สงวนการพิมพ์ ๒๔/๑ ถนนโชตนา (ข่วงสิงห์) เชียงใหม่